

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ KOORDİNASYON BİRİMİ

PROJE BAŞLIĞI

Erzincan İli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Haritalandırılması Projesi
Erzincan İli Kültür Atlası

Proje No: SBA-2018-521

Proje Türü
Normal Araştırma Projesi

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:

Doç. Dr. Necdet TOZLU
Eğitim Fakültesi/Temel Eğitim Anabilim Dalı

Araştırmacının Adı Soyadı

Prof. Dr. ADEM BAŞIBÜYÜK (Personel)
Prof. Dr. NİZAMETTİN PARLAK (Personel)
Prof. Dr. ORHAN TAŞKESEN (Personel)
Doç. Dr. MAHMUT ABDULLAH ARSLAN (Personel)
Doç. Dr. OĞUZHAN YILMAZ (Personel)
Doç. Dr. OĞUZHAN AYDIN (Yurt İçinden Araştırmacı)
Doç. Dr. YASİN MAHMUT YAKAR (Personel)
Dr. Öğr. Üyesi RUHİ KARA (Personel)
Dr. Öğr. Üyesi TAHİR ERDOĞAN ŞAHİN (Personel)
Dr. Öğr. Üyesi ERDOĞAN ULUDAĞ (Personel)
Dr. Öğr. Üyesi NUR HÜMEYRA ÖZDEMİR EREM (Personel)
Dr. Öğr. Üyesi YUSUF BABÜR (Personel)
Dr. Öğr. Üyesi ASUMAN KARABULUT (Personel)
Öğr. Gör. MEHMET AKİF AYVAZ (Personel)
Öğr. Gör. ARZU TÖREN (Yurt İçinden Araştırmacı)
Diğer ASUMAN ÖZKAN (Yurt İçinden Araştırmacı)
Araştırmacı İNAN TANRIVERDİ (Yurt İçinden Araştırmacı)
Araştırmacı CENGİZ BAŞŞİ (Yurt İçinden Araştırmacı)
Öğrenci Merve Turan Sezgin (Tez Öğrencisi)

Ekim 2020

ERZİNCAN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	4
ÖZET.....	5
ABSTRACT.....	6
PROJENİN AMAÇ, KAPSAM VE SONUÇLARINA DAİR.....	7

ÖN SÖZ

“*Erzincan İli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Haritalandırılması Projesi Erzincan İli Kültür Atlası*” adlı proje, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi BAP birimince **SBA-2018-521** proje koduyla desteklenmiştir.

Bilindiği üzere gelişen teknoloji ve günümüz yaşam biçimi gelenekteki değerlerin kaybolmasına, anlatıların yok olmasına doğru gitmektedir. “söz uçar, yazı kalır” düsturundan hareketle, hiç değilse günümüze ulaşmış olan sözlü verimleri, anlatıları derleyip yazıya geçirmeyi ve bir internet portalında erişime sunmayı amaçladık.

Vatan, üzerinde doğup büyüdüğümüz, beslendiğimiz, hatıralarımız ve mezarlarımız olan coğrafyadır. Millet, tasada ve kıvançta ortak bir kaderi paylaşan aynı hedef ve ülkeye koşan organize insan topluluğudur. Bu vatanın ve bu milletin bir ferdi olarak ekmeğini yiyip suyun içtiğimiz, havasın soluduğumuz ve üzerinde ömrümüzü geçirdiğimiz bu coğrafyaya, özelde Erzincan’a hizmet etmek bizler için önemli için bir sorumluluk ve kaçınılmaz bir vazifedir.

Erzincan Kültür Atlasını hazırlamak arzusu bu anlayıştan doğmuştur. Erzincan’a ait değerlerin unutulmasına, kaybolmasına, yok olmasına engel olmak onları kayıt altına almak üzere **Erzincan Kültür Atlası** ekibimizce projelendirildi ve yola çıkıldı. Yola çıkmak, yola koyulmak, yola dizilmek ve yol almak kültürümüzde olumlu başlangıçları; yolda kalmak, yarı yolda bırakılmak, yoldan sapmak, yoldan çıkmak olumsuz sonuçları ihata eder. Çıktığımız yolda projenin 5 te 3’ü tamamlandı ancak ucu açık olması sebebiyle, çalışmanın devam ederek şimdilik eksik kalan başlıkların tarafımızdan tamamlanması yönünde kararlılığımız ve çalışmalarımız sürecektir.

Çalışmada desteğini esirgemeyen Binali yıldırım Üniversitesi Rektörü, Sayın Prof. Dr. Akın LEVENT’e, BAP birimi çalışanlarına, malzeme toplanmasında katkı sunan vatandaşlara, çalışma ekibimizin her birine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Proje Yürütücüsü
Doç. Dr. Necdet TOZLU

ÖZET

Milletimizin tarifi milli kültüre dayanır. Kültürümüzün de bizi biz yapan değerler olduğu, maddi ve manevi değerler manzumesi olduğu bilinmektedir. Bu kültürün bir bölümü yazılı ve basılı olduğu halde bir bölümü de söz aktarımı şeklinde kuşaktan kuşağa intikal ederek devam eder. Şifahi denen sözlü değerler, kayda alınmazsa zamanla unutulur, yok olur gider. Bu bağlamda Erzincan iline ait kültürel varlığın kayıt altına alınarak geleceğe taşınması önem arz etmektedir. Bu projenin de Türk kültür tarihine, folkloruna önemli bir katkı sağlayacağı aşikârdır. Erzincan iline ait materyalin planlama, derleme ve değerlendirmeye tabi tutulduğu bu çalışmada, alan araştırması yapılmış, gözlem ve sözlü-yazılı mülakat yöntemleri kullanılmıştır. Gerekli durumlarda yazılı ve basılı kaynaklardan da istifade edilmiştir. Elde edilen veriler, kurulan internet portalına yüklenmiş ve erişime açılmıştır. İnternet sitesinin yönetimi devralınmış ve siteye bundan sonra da bilgi girişinin mümkün olması sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erzincan, somut olmayan kültür varlıkları, sözlü gelenekler, anlatımlar, âşıklık geleneği, gösteri sanatları, toplumsal ritüeller, şöenler, mevsimlik bayramlar, el sanatları.

ABSTRACT

The description of our nation is based on national culture. It is known that our culture is the values that make us who we are, and that there are material and spiritual values. Although part of this culture is written and printed, part of it continues to be transmitted from generation to generation in the form of word transfer. Oral values, called healers, are forgotten over time if they are not recorded, disappear. In this context, it is important to record the cultural asset belonging to Erzincan province and move it to the future. It is obvious that this project will also make an important contribution to Turkish cultural history and folklore. In this study, where material belonging to Erzincan province was subjected to planning, compilation and evaluation, field research was conducted, observation and oral and written interview methods were used. If necessary, written and printed sources were also used. The data obtained has been uploaded and accessed to the established internet portal. Management of the website has been taken over, and it is possible to enter information on the site after that.

Keywords: Erzincan, intangible cultural assets, oral traditions, narratives, bard tradition, performing arts, social rituals, feasts, seasonal holidays, crafts.

PROJENİN AMAÇ VE KAPSAM VE SONUÇLARINA DAİR

Bu proje, Erzincan ilinin somut olmayan kültürel mirasını tespit ederek derlenmesini ve kayıt altına alınmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda ilimizin temel kültürel değerlerinin tespiti ve geleceğe aktarımı yerel ve uluslararası envanterler açısından önemli bir kazanım olacaktır.

Ülkemizin pek çok ilinde benzer çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar kayıt altına alınmış olduğu halde Erzincan ilinin kültür atlası henüz hazırlanmamıştır. Dolayısıyla bu eksiklik büyük ölçüde giderilecektir. Doğası gereği daha çok sözlü geleneğe ve uygulamaya dayalı olan halk kültürü, ağızdan ağıza kuşaktan kuşağa aktarılarak devamlılığını sağlar. Gelişen teknoloji ve günümüz insanının yaşam biçimi bu gelenekte kırılmalar meydana getirmekte ve anlatıların unutulup kaybolmasına sebep teşkil etmektedir. Bu kaybı önlemek adına; yapılan çalışma ile alandaki eksiklik giderilerek önemli bir boşluk doldurulacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda hedefimiz ise; Erzincan ilinin kültür atlasını ortaya koymaktır.

Çalışma kapsamında daha önce elde edilmiş veriler düzenlenmiş ve sisteme yüklenerek geniş bir bilgi havuzu oluşturulmuştur. Başlangıçta planlanan hedefe büyük ölçüde ulaşılmıştır. Bilgilerin internet ortamına aktarılması, ilimize yönelik çalışma yapmak isteyen tüm kesimlerin hizmetine sunulmuş bir kolaylıktır.

- Başlangıçta proje ekibine lisans ve yüksek lisans öğrencileri dâhil edilmiş; ancak bütçe kaleminde talep edilen burslar reddedilince bu öğrencilerin verimli şekilde çalıştırılabilmesi mümkün olmamıştır. Sonuçta lisans öğrencileri ve bazı yüksek lisans öğrencileri projeye katkı sağlamadıkları için projeden çıkmıştır. İş ve çalışma yoğunluğu sebebiyle projeden ayrılan araştırmacıların olması sebebiyle projeye sonradan yeni araştırmacılar eklenmiştir. Eksik konu başlığını tamamlayabilecek bu araştırmacılar, alanında uzman akademisyenlerden seçilmiştir.

Proje kapsamında;

- Erzincan ili içerisinde merkez ilçe ile birlikte 9 ilçe ve 531 köy bulunmaktadır. İlgili çalışma kapsamında ilçelerin köy sayısına bağlı olarak sosyolojik ve kültürel unsurlar göz önünde bulundurulup gidilecek köyler tespit edilmiş ve yerleşim birimlerine saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir.
- Proje kapsamında; yaklaşık 250 köye ulaşılması hedeflenmiştir; ancak toplamda 6 ilçe ve 150 civarında köy ve köyaltı yerleşim birimine gidilebilmiştir. Bunun sebebi, projenin ve bütçenin sunulup kabul gördüğü 2018 yılındaki yakıt ve araç kiralama bedellerinin %100 artış göstermiş olması ve yeni taleplerin BAP koordinatörlüğü tarafından geri çevrilmiş olmasıdır. Proje kabul aşaması olan 2018 yılında 80 kez araç kiralama bedeli karşılığı verilen bütçeyle; süreç içinde 46 kez araç kiralanabilmiştir. Proje kabul aşamasında belirlenen yakıt bedeli o dönemde zaten defalarca düşürülüp revize edilmişken, iki yıl içindeki yakıt fiyat artışı yakıt alımını çok ciddi derecede sınırlandırmıştır. Ek bütçe talebi ve bütçe kalemleri arasında aktarım talepleri ise yine BAP koordinatörlüğü tarafından reddedilmiştir. Hâl böyle olunca saha çalışmaları da sınırlandırılmak zorunda kalmıştır.

- Son yıllarda konuya ilişkin bazı illerde gerçekleştirilen benzeri projelerden farklı olarak; oluşturulan veri tabanı sadece akademik çalışmalara katkı sağlamamış aynı zamanda ilgili tüm kesimlerin ulaşabileceği ve yararlanabileceği bir dijital kaynak oluşturulmuştur. Şu an kullanımda olan siteye www.erzincankulturatlasi.com adresinden ulaşılabilir. Bu portalda 7 maddebaşı açılmış ve bu maddebaşlarının alt başlıkları oluşturulmuştur. Başlıklar şöyledir:

1. ERZİNCAN TARİHİ VE COĞRAFYASI

2. SÖZLÜ GELENEKLER VE ANLATIMLAR:

Âşıklık geleneği, ağıt, masal, halk hikâyesi, efsane, mani, bilmece, dua-beddua, kıssadan hisse, fıkra, atasözü ve deyimler, ninni ve tekerleme

3. GELENEKSEL GÖSTERİ SANATLARI:

Halk müziği, halk oyunları, halk çalgıları ve çalgı yapımı, çocuk oyunları, çocuk oyuncakları, sportif oyunlar (cirit vb.), geleneksel tiyatro (köy seyirlik oyunları, deve oyunu, köse oyunu vb.)

4. TOPLUMSAL UYGULAMALAR, RİTÜELLER VE ŞÖLENLER:

Doğum, evlenme, ölümle ilgili gelenekler, yaylacılık, inanışlar (tekke türbe ve yatırlarla ilgili inanışlar, yağmur duası, dini gelenekler)

5. DOĞA VE EVRENLE İLGİLİ UYGULAMALAR:

Mevsimlik bayramlar (nevruz, hidrellez, saya gezme, koç katımı, gündönümü, yeni yıl kutlaması), halk takvimi (eski ay ve gün hesapları), hava tahmini, halk mutfağı (yöresel yemekler, geleneksel aşçılar, tören yemekleri (düğün ve bayram), kap kakac çeşitleri, Anıtsal kayalar Hawaşi (zıkın) kayaları sembolik tapınım geleneği.

6. DELİLER, VELİLER VE ÂLİMLER

7. GELENEKSEL EL SANATLARI:

El sanatları (bakırcılık, gümüş işçiliği, halı-kilim, çorap yapımı, dokumacılık, ağaç işçiliği, keçe, eyercilik, semercilik, deri işçiliği, taş işçiliği, bıçak yapımı vb.), yapı ustalığı, geleneksel kıyafetler, geleneksel zanaatlar demircilik, kalaycılık, nalbantlık vb.)

- Alt başlıklardaki yazı içerikleri, görsellerle desteklenmiştir. Bu görsellerin telif hakkı problemi yoktur; görsellerin neredeyse tamamı proje ekibi tarafından çekilmiştir. Çok az bir yekûn tutan görsel ise, sahiplerinin müsaadesiyle kullanılmıştır.
- Bahsi geçen maddebaşı ve alt başlıkların büyük bölümü oluşturulmuş ve yüklenmiştir. Bazı bölümler ise henüz doldurulamamıştır. Fakat sitenin admin şifreleri devralınmış ve çalışmanın sürdürülebilmesi mümkün hâle gelmiştir. Böylece temelleri atılan çalışmanın ilerletilebilmesi ve geliştirilmesi mümkün olmuştur. Sitenin devam ettirilebilmesi ise domain ücretlerinin yatırılmasına bağlıdır. Yıllık ya da beş yıllık domain ücreti ödenerek sitenin sürekliliği sağlanabilecektir.